

**ЛОКАЛЬНІ ФАКТОРИ ПОШИРЕННЯ ПЛАГІАТУ
ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЙ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Рибка Наталія Миколаївна

*кандидатка філософських наук, доцентка,
доцентка кафедри філософії, історії та політології,
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Петінова Оксана Борисівна

*докторка філософських наук,
професорка кафедри філософії, соціології
та менеджменту соціокультурної діяльності,
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна*

Під час масштабної агресії Росії проти України в Україні не припинилось культурне життя суспільства. Навпаки, українці продемонстрували неабиякі творчі здібності та таланти у самих різних сферах соціального буття. Отже, й наукова діяльність в Україні реалізується, українські дослідники намагаються долати складнощі воєнного стану та продовжувати вирішувати актуальні наукові питання. Разом із тим, сама соціально-економічна ситуація, що впливає із воєнного стану, породжує численні ризики для здійснення наукової діяльності, зокрема, при написанні дисертацій, – це й екзистенційні стани та страхи, що пригнічують вченого-дослідника, й ситуація невизначеності, коли цілі та завдання наукової діяльності або руйнуються, або нівелюються, відсутність наукової інфраструктури та інституцій, фінансування та інші. Однак, незважаючи на воєнний стан, ці проблеми життєво необхідно вирішувати, аби наука функціонувала та сприяла перемозі України, а молоді науковці-аспіранти продовжували справи своїх вчителів-попередників на науковій ниві.

Однією із складних проблем науки, що має розповсюдження, є проблема плагіату при підготовці дисертацій в умовах воєнного стану. Ми вже розглядали деякі аспекти стратегій боротьби із плагіатом [5], та маємо на меті показати, що різні рівні соціально-економічного розвитку країни породжують різні ризики та проблеми. Принципово

ідентифікувати ситуації, коли плагіат масово провокується самою соціальною системою або соціально-економічною ситуацією у країні або певному регіоні, адже заходи та стратегії боротьби тоді повинні бути відмінними від тих ситуацій, коли плагіат виникає внаслідок інших причин.

Наприклад, серед локальних факторів, що сприяють розповсюдженню плагіату при підготовці дисертацій, є легкість електронного копіювання текстів завдяки інтернету. Дійсно, з появою Інтернету плагіат перетворився на серйозну проблему. Потрапивши в Інтернет, знання стає надбанням усіх, дотримуватись авторського права стає все важче, особливо при розповсюдженні штучного інтелекту. Поступово стає складніше ідентифікувати первісного автора. Завдяки стрімкому мережевому розширенню і зростаючій комп'ютерній грамотності населення, плагіат проникає в різні сфери соціуму: він є гострою проблемою в науці, мистецтві, освіті, промисловості.

У червні 2021 з'явилися пояснення співробітника Google Джона Мюллера з приводу фактів ранжування плагіату вище за оригінальний контент. Джон Мюллер пояснив, що це може відбуватися, коли сайт з оригінальним змістом має загалом низьку якість. Отже, ситуація зараз така, що чим кращий у Вас сайт на якому Ви розміщуєте свій контент, тим більш «чистим від плагіату» визнає його Google [4].

Також найбільш загальною причиною порушень вважаються зростаюче прискорення суспільних змін, конкуренція у всіх сферах, що посилюється, і необхідність виживання всіх соціальних інститутів. Глобалізація ринку праці спричинила жорстку конкуренцію на світовому рівні, отже, на одні й ті ж місця намагаються потрапити фахівці із різних регіонів світу, а стартові умови, відповідно, різні. Це характерно й для науки, із посиленням конкуренції та підвищенням умов найму, все частіше спостерігаються нелегітимні способи конкурування, у тому числі й плагіат.

Широке розповсюдження плагіату на пост-радянському просторі має й інші причини. Дослідники [1] з'ясовують, що у 1990-ті роки на всьому пострадянському просторі з'явилися люди, що раптово розбагатіли та, про всяк випадок, інвестували гроші у соціальні «відзнаки» – фейкові ордени, покупні дипломи. Попит породив пропозицію, і виготовлення атестаційних робіт на замовлення перетворилося на організований промисловий бізнес. Його рекламу можна тепер зустріти в мережі, друку та навіть на тротуарах поряд з будівлями ЗВО.

Окрім «радянської спадщини» у країн пострадянського простору спостерігається низький рівень соціально-економічного становища. Це викликає брак фінансування для проведення продуктивних досліджень, низьку заробітну плату викладачів, особливо молодих науковців, їх

перевантаженість навчальною та квазіметодичною роботою, та породжує безліч інших, специфічних саме для цього регіону, негативних проявів. Серед них, наприклад, адміністративний примус (ультимативна завищена вимога інновацій та публікацій як ненавмисне заохочення плагіатів); відсутність у ЗВО конкретних документів, що регламентують публікаційну активність та санкції за порушення; відкритість інформаційного простору та вільний доступ до переважної кількості публікацій [1].

Об'єктивні соціальні обставини можуть сприяти тому, аби здобувач вдавався до нечесних методів конкурування з причин тяжких соціально-політичних умов. Наприклад, у дослідженнях професора Л. І. Сухотериної [2; 3] показані складні долі вчених у часи війн, революцій та значних соціальних потрясінь. Висвітлення екологічних проблем, в умовах пандемії коронавірусу, підкреслюють, що в умовах глобальної кризи люди стають більш прагматичними, отже, їх більше хвилюють проблеми виживання, тому високі моральні ідеали можуть бути усунені на другий план. Інша група дослідників, розглядаючи сучасні практики управління людськими ресурсами, визначають принципову невизначеність на сто відсотків, складність, багатофакторність завдання керування людськими ресурсами. Також у дослідженні підкреслюється важливість людських ресурсів для діяльності організацій та виробництва.

Таким чином, локальні соціально-економічні фактори із різних причин також можуть активізувати та сприяти такому негативного явищу як академічний плагіат при підготовці дисертацій в умовах воєнного стану. Отже, на політичному рівні, на рівні МОН України, потрібно враховувати фактори значного погіршення соціально-економічного стану в Україні та розробляти та здійснювати заходи, які сприятимуть нівелюванню цього фактора принципово, особливо мова йде про використання штучного інтелекту при генеруванні текстів.

Література:

1. Жилінкова Олена. Плагіат як соціально-правове явище на пострадянському просторі у контексті розвитку медіа-комунікацій. Схід-Захід: іст.-культ. зб. Нео-анти-колоніалізм vs нео-імперіалізм: релевантність постколоніального дискурсу на пострадянському просторі / за ред. Г. Грінченко, Т. Дзяевич; Східний інститут українознавства ім. Ковальських та ін.. 2013, Вип. 16–17. Х.: «НТМТ», С. 298–308.

2. L. Sukhoterina., S. Kolot. Aleksander Aleksandrovich Alekseev: A Distinguished Representative of Research in Financial Law in the Early 20th Century *Acta Baltica Historiae et Philosophiae Scientiarum*. 2022. Vol. 10, № 2. DOI : 10.11590/abhps.2022.2.08 (Scopus) 109-119 p

3. L. Sukhoterina., V. Zharkikh. Oleksandr Mykolayovich Myklashevskiy: An Outstanding Economist and Historian of Economic Science of Ukrainian Origin. Acta Baltica Historiae et Philosophiae Scientiarum. 2022. Vol. 10, No. 2 DOI : 10.11590/abhps.2022.2.07(Scopus) 120-133 p.

4. Montti, Roger. Why Google Ranks Plagiarism Over Original Content. 2021. <https://www.searchenginejournal.com/why-google-ranks-plagiarism-over-original-content/411196/#close>.

5. Nataliia Rybka, Oksana Petinova, Irina Kadievskaya, Zoia Atamaniuk. Science, Creative Activity and Academic Plagiarism: Connections and Contradictions Acta Baltica Historiae et Philosophiae Scientiarum. 2022. Vol. 10, № 2. P. 81–101/ DOI : 10.11590/abhps.2022.2.05

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-58>

ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В РАЗІ СПІВАВТОРСТВА НА НАУКОВІ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Риженко Ірина Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент,

заступник директора,

Інститут права та безпеки

Одеського державного університету внутрішніх справ

м. Одеса, Україна

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 23 вересня 2019 року № 1220 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» [1] та постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» [2] в якості наукових здобутків можуть бути надані праці, підготовлені у співавторстві. Так, згідно наказу МОН [1] статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (замість однієї статті може бути зараховано монографію або розділ монографії, опублікованої у співавторстві), та згідно пункту 5 зазначеного наказу «За відповідність змісту публікацій та конкретного особистого внеску